

STRUČNÝ PŘEHLED DĚJIN FILMU

I. Raný film: 1895–1910

Vynálezci a objevitelé, prehistorie vynálezu. První filmové představení: **bratři Lumièrové** 28. 12. 1895. *Odchod dělníků z továrny, Příjezd vlaku*. **Georges Méliès**: *Cesta na Měsíc*.

Období pouťového biografu (1900-1908): **Edwin S. Porter**: *Velká vlaková loupež* (1903).

II. Počátky uměleckého filmu (1908–1918)

Film d'Art: *Zavraždění vévody de Guise*. **Louis Feuillade**: *Fantomas, Život jaký je*. Italské historické kolosy, **Giovanni Pastrone**: *Cabiria* (1914), rozkvet dánského filmu (1908-1915).

III. Úsvit Hollywoodu (1908–1918), počátek klasického filmu

David Wark Griffith: *Zrození národa, Intolerance*, **Mack Sennett**, **Charlie Chaplin**: *Kid* (1920), *Zlaté opojení* (1925), **Buster Keaton**: *Frigo na mašině* (1927), **Harold Lloyd**, vznik westernu.

IV. Německý expresionismus a kammerspiel (1919–1925)

Robert Wiene: *Kabinet doktora Caligariho* (1920), **G. W. Murnau**: *Upír Nosferatu* (1922), *Poslední štace* (1924), *Východ slunce* (USA 1927), **Fritz Lang**: *Metropolis* (1926).

V. Skandinávská škola (1916–1924)

Victor Sjöström: *Vozka smrti* (1920), **Mauritz Stiller**: *Poklad pana Arna* (1919), *Gösta Berling* (1924), **Carl Theodor Dreyer**: *Pán domu aneb Tyranův pád*, **Benjamin Christensen**: *Čarodějnictví v průběhu věků* (1921).

VI. Americký film ve dvacátých letech

Erich von Stroheim: *Bláhové ženy* (1921), *Chamtivost* (1923). **Robert Flaherty**: *Nanuk, člověk primitivní* (1922).

VII. Francouzský impresionismus (první vlna avantgardy, 1918–1927)

Louis Delluc, **Germaine Dulacová**, **Marcel L'Herbier**: *Eldorado* (1921), **Abel Gance**: *Kola života* (1921), *Napoleon* (1926), **Jean Epstein**.

VIII. Sovětský němý film (1918–1930)

Montážní film: **Lev Kulešov** (a jeho experiment), **Dziga Vertov**: *Kinopravda, Muž s kinoaparátem* (1929).

Sergej Ejzenštejn: *Stávka* (1924) *Křižník Potěmkin* (1925), *Deset dnů, které otřásl světem* (1927), *Generální linie* (1929). Montáž atrakcí, intelektuální montáž.

Vsevolod Pudovkin: *Matka* (1926), *Konec Petrohradu* (1927), *Bouře nad Asíí* (1929).

Olexandr Dovženko: *Zvenyhora* (1927), *Arsenál* (1929), *Země* (1930).

Leningradská Továrna excentrického herce (FEKS), **Grigorij Kozincev** a **Leonid Trauberg**: *Plášt* (1926), *Nový Babylon* (1929). **Fridrich Ermler**. Filmy všedního dne: **Abram Room**: *Zloděj lásky* (1927). **Jakov Protazanov**.

IX. Francouzská avantgarda (1923–1930)

René Clair: *Mezihra* (1924) **Louis Buñuel**: *Andaluský pes* (1928), **Jean Cocteau**: *Krev básníka* (1930).

X. Závěr němé éry a počátky zvuku (1927–1931)

Carl Theodor Dreyer: *Utrpení panny Orleánské* (1928).

První zvukový film: *Jazzový zpěvák* (1927). Odpor filmařů proti zvuku. Odpověď Charlieho Chaplina (*Moderní doba*, 1935), Sergeje Ejzenštejna (obrazově-zvukový kontrast) a Reného Claira (*Pod střechami Paříže*, 1930).

XI. Francie: poetický realismus (1934–1945)

Jean Renoir: *Velká iluze* (1937), *Pravidla hry* (1939), **Julien Duvivier**: *Pepé le Moko* (1936), **Marcel Carné**: *Nábřeží mlh* (1938), *Den začíná* (1939), *Děti ráje* (1945).

XII. Socialistický realismus v sovětském zvukovém filmu (1930–1945)

Fridrich Ermler & Sergej Jutkevič: *Vstřícný plán* (1932), **bratři Vasiljevové**: *Čapajev* (1934), **Kozincev a Trauberg**: *Trilogie o Maximovi* (1934–38), **Michail Romm**: *Lenin v Říjnu* (1937), trilogie o Gorkém **Marka Donského**, komedie **Grigorije Alexandrova**: *Celý svět se směje* (1934), *Cirkus* (1935). **Sergej Ejzenštejn**: *Alexandr Něvský* (1938), vertikální montáž, *Ivan Hrozný* (1944, 1945/1958). Sovětský film za války: *Ona brání vlast* (1943).

XIII. Hollywoodský studiový systém 1930–1945

Žánry: western, komedie, gangsterský film, horor, muzikál. **John Ford**: *Přepadení* (1939), **Howard Hawks**: *Leopardí žena* (1938), **Frank Capra**, **William Wyler**, **Orson Welles**: *Občan Kane* (1941, hloubka ostrosti, vnitrozáběrová montáž). **Chaplin**: *Diktátor* (1940). **Walt Disney**: *Sněhurka a sedm trpaslíků* (1937), *Popelka* (1950).

XIV. Německý film za nacismu

Leni Riefenstahlová: *Triumf vůle* (1933), *Olympia* (1936).

XV. Italský neorealismus (1945–1950)

Luchino Visconti: *Posedlost* (1941), *Země se chvěje* (1947), **Roberto Rossellini**: *Řím otevřené město* (1945), *Paisa* (1946), **Vittorio De Sica** a **Cesare Zavattini**: *Děti ulice* (1946), *Zloději kol* (1948), *Zázrak v Miláně* (1950), *Umberto D* (1951). **Giuseppe De Santis**: *Hořká rýže* (1949).

XVI. Italský film od „ekonomického zázraku“

Federico Fellini: *Silnice* (1954), *Cabiriiny noci* (1956), *Sladký život* (1960), *Osm a půl* (1962), *Roma* (1972), *Amarcord* (1974). **Luchino Visconti**: *Rocco a jeho bratři* (1960), *Gepard* (1963), *Soumrak bohů* (1969), *Smrt v Benátkách* (1971). **Michelangelo Antonioni**: *Výkřik* (1957),

tetralogie citů: *Dobrodružství* (1959), *Noc* (1960), *Zatmění* (1961), *Červená pustina* (1964); *Zvětšenina* (Velká Británie 1966). **Pier Paolo Pasolini**: *Accattone* (1962), *Mamma Roma* (1963), *Evangelium sv. Matouše* (1964), *Oidipus král* (1967), *Teorema* (1968), trilogie života: *Dekameron* (1970), *Canterburské povídky* (1972), *Květ z Tisíce a jedné noci* (1974), *Salò aneb 120 dnů Sodomy* (1975). **Bernardo Bertolucci**: *Poslední tango v Paříži* (1972), *Dvacáté století* (1975), *Poslední císař* (1988). **Marco Bellocchio**: *Pěsti v kapsách* (1965).

XVII. Ingmar Bergman

Večer kejklířů (1953), *Úsměvy letní noci* (1955), *Lesní jahody* (1957), *Sedmá pečeť* (1957), *Mlčení* (1963), *Persona* (1966), *Šepoty a výkřiky* (1972), *Fanny a Alexandr* (1983).

XVIII. Japonský film

Akira Kurosawa: *Rašómon* (1950), *Žít* (1952), *Sedm samurajů* (1954), *Rudovous* (1964), *Děrsu Uzala* (1974), *Kagemuša* (1980). **Kendži Mizoguchi**: *Povídky bledé luny po dešti* (1953).

Jasudžiró Ozu: *Příběh z Tokia* (1953), **Kaneto Šindó**: *Ostrov* (1960), *Onibaba* (1964), **Masaki Kobajaši**: *Harakiri* (1962), *Kwaidan* (1964). Nová vlna: **Nagisa Óšima**: *Korida lásky* (1976), **Hiroši Tešigahara**: *Písečná žena* (1964).

XIX. Americký film po druhé světové válce

Film noir. **Wyler**: *Nejlepší léta našeho života* (1946). „Hon na čarodějnice“ v Hollywoodu (konec 40. let). **Alfred Hitchcock**: *Vertigo* (1958), *Psycho* (1960), *Ptáci* (1963). **Elia Kazan**: *Tramvaj do stanice Touha* (1951), *V přístavu* (1954), *Na východ od ráje* (1955). **Billy Wilder**: *Někdo to rád horké* (1959). **John Huston**: *Mustangové* (1961).

XX. Francouzský film po druhé světové válce

René Clément: *Bitva o koleje* (1945). **Henri-Georges Clouzot**: *Mzda strachu* (1952).

Robert Bresson: *Deník venkovského faráře* (1950), *K smrti odsouzený uprchl* (1956), *Kapsář* (1960).

XXI. Technické novinky

Rozšíření barvy, širokoúhlé systémy (cinemascope 1953, Vista-Vision, 70mm 1955), nové médium: televize.

XXII. Francouzský nový film a nová vlna (1958–1968)

Skupina kolem Cahiers du Cinéma: **Francois Truffaut**: *Nikdo mne nemá rád* (1959), *Jules a Jim* (1961), **Jean-Luc Godard**: *U konce s dechem* (1959), *Bláznivý Petříček* (1965), **Jacques Rivette**, **Claude Chabrol**, **Eric Rohmer**. „Levý břeh“, metoda cinema vérité a nový román: **Alain Resnais**: *Hirošima, má láska* (1959), *Loni v Marienbadu* (1961). **Agnés Vardová**: *Cléo od 5 do 7* (1962). **Jean Rouch**, **Chris Marker**: *Rampa* (1962). Dále: **Louis Malle** atd.

XXIII. Polská filmová škola (1956–1961)

Andrzej Wajda: *Kanály* (1956), *Popel a dýmant* (1958), *Veselka* (1972), *Země zaslíbená* (1974), *Člověk z mramoru* (1976), **Andrzej Munk**: *Člověk na kolejích* (1956), *Eroica* (1959),

Jerzy Kawalerowicz: *Vlak* (1959), *Matka Johana od Andělů* (1961), *Faraon* (1966), **Wojciech Has:** *Rukopis nalezený v Zaragoze* (1965).

XXIV. Maďarská kinematografie

Zoltán Fábri: *Kolotoč* (1955). **Miklós Jancsó:** *Beznadějní* (1965), *Hvězdy na čepicích* (1967), *Svěží vítr* (1968), *Lid ještě prosí* (1972). **István Szabó:** *Otec* (1966), *Mefisto* (1981). **Zoltán Huszárík:** *Sindibád* (1970). **Márta Mészárosová:** *Deník pro mé děti* (1982). **Béla Tarr:** *Satanské tango* (1994), *Turínský kuň* (2011), **László Nemes:** *Saulův syn* (2015), **Ildikó Enyediová:** *O těle a duši* (2017).

XXV. Sovětský film v období „tání“ (1956–1964)

Nová reflexe války, **Grigorij Čuchraj:** *Balada o vojákoví* (1959), **Michail Kalatozov:** *Jeřábi táhnou* (1957), **Andrej Tarkovskij:** *Ivanovo dětství* (1962), **Sergej Bondarčuk:** *Osud člověka* (1959), *Vojna a mír* (1963–66). **Marlen Chucijev:** *Je mi dvacet let* (1964). **Michail Romm:** *Devět dní jednoho roku* (1962), *Obyčejný fašismus* (1965).

XXVI. Autorské osobnosti sovětského filmu šedesátých a sedmdesátých let

Andrej Tarkovskij: *Andrej Rublev* (1966), *Solaris* (1971), *Zrcadlo* (1975), *Stalker* (1979), *Nostalgie* (Itálie 1983), *Oběť* (Švédsko 1986). **Andrej Michalkov-Končalovskij:** *Strýček Váňa* (1971), *Sibiriáda* (1979), v USA mj. *Mariini milenci* (1983). **Nikita Michalkov:** *Nedokončená skladba* (1976), *Pět večerů* (1979), *Unaveni sluncem* (1993). **Vasilij Šukšin:** *Červená kalina* (1974), **Gleb Panfilov:** *Ohněm se nepřebrodiš* (1967), **Larisa Šepitková:** *Vzestup* (1976), **Elem Klimov:** *Agónie - Konec Rasputina* (1975/1981), *Jdi a dívej se* (1985).

Škola poetického filmu: **Sergej Paradžanov:** *Stíny zapomenutých předků* (1964), **Jurij Iljenko:** *Bílý pták s černým znamením* (1971), **Tengiz Abuladze:** *Prosba* (1968), *Strom přání* (1977), *Pokání* (1982).

XXVII. Balkánské kinematografie

Jugoslávský „novi film“, černá vlna: **Aleksandar Petrović:** *Nákupčí peří* (1967), *Brzy bude konec světa* (1968), **Dušan Makavejev:** *Milostný příběh, W. R. mystéria organismu, Živojin Pavlović: *Až budu mrtev* (1968).*

Pražská škola: **Goran Paskaljević** (*Sud prachu*, 1998), **Goran Marković, Srdjan Karanović, Lordan Zafranović, Rajko Grlić, Emir Kusturica:** *Dům k pověšení* (1989), *Underground* (1995).

Po rozpadu Jugoslávie: **Srdjan Dragojević:** *Hezké vesnice hezky hoří* (1996), **Jasmila Žbanić:** *Grbavica* (2006).

Bulharsko: **Rangel Valčanov, Metodi Andonov:** *Kozí roh* (1972).

Rumunsko: **Lucian Pintilie:** *Rekonstrukce* (1969), *Dub* (1991). **Mircea Veroiu & Dan Pița:** *Kamenná svatba* (1971).

XXVIII. Kinematografie Latinské Ameriky

Brazilské cinema novo: **Glauber Rocha**: *Bůh a ďábel v zemi slunce* (1963), *Antonio das Mortes* (1968), **Nelson Pereira Dos Santos**. Argentina: **Fernando Solanas** a teorie „třetího filmu“.

Mexiko: **Emilio Fernández**. Bolívie: **Jorge Sanjinés**: *Krev Kondora* (1969).

Kuba: **Tomás Gutiérrez Alea**: *Vzpomínky* (1967), *Poslední večere* (1976), *Jahody a čokoláda* (1993), **Humberto Solás**: *Tři Lucie* (1968).

Současný latinskoamerický film: **Alejandro Gonzáles Iñárritu**: *Amores perros* (2000), **Carlos Reygadas**: *Souboj s nebem* (2005), *Post tenebras lux* (2012).

XXIX. Indický film

Satjádžit Ráj: trilogie o Apuovi: *Žalozpěv stezky*, *Nezdojný*, *Hlas krve* (1954–1959). **Mrinal Sen**.

XXX. Španělský film

Juan Antonio Bardem: *Smrt cyklisty* (1955), *Hlavní třída* (1956), **Luis García Berlanga**: *Kat* (1963). **Carlos Saura**: *Anna a vlci* (1972), *Starý dům uprostřed Madridu* (1975), *Carmen* (1983). **Luis Buñuel** v Mexiku: *Nazarin* (1957), *Anděl zkázy* (1962), ve Španělsku: *Viridiana* (1961), ve Francii: *Nenápadný půvab buržoazie* (1972). **Pedro Almodóvar**: *Mluv s ní* (2002).

XXXI. Britský film

David Lean, **Joseph Losey**. Hnutí Free Cinema a „rozhněvaných mladých mužů“: **Lindsay Anderson**: *Kdyby* (1968), **Tony Richardson**: *Kapka medu* (1961), **Karel Reisz**, **John Schlesinger**: *Drahoušek* (1965), *Půlnoční kovboj* (USA 1969). Rozmach britského filmu v 80. letech **Alan Parker**, **Ken Loach**, **Mike Leigh**, **Ken Russell**, **Derek Jarman**, **Peter Greenaway**: *Umělcova smlouva* (1982), **Neil Jordan**: *Hra na pláč* (1992).

XXXII. Nový německý film

Volker Schlöndorff: *Mladý Törless* (1966), *Plechový bubínek* (1979). **Alexander Kluge**, **Rainer Werner Fassbinder**, **Werner Herzog**, **Wim Wenders**: *Nebe nad Berlínem* (1987)

XXXIII. Politický film

Costa-Gavras: *Z* (1968), *Doznání* (1969), *Nezvěstný* (1982), **Gillo Pontecorvo**: *Bitva o Alžír* (1965), **Francesco Rosi**: *Salvatore Giuliano* (1962), **Elio Petri**: *Podivné vyšetřování* (1969).

XXXIV. Proměny žánrů

Western – antiwestern – spaghetti western: **John Ford**: *Stopaři* (1956), **Sam Peckinpah**: *Divoká banda* (1969), **Arthur Penn**: *Malý Velký Muž* (1970), **Sergio Leone**: *Pro hrst dolarů* (1964), *Tenkrát na Západě* (1968). Muzikál – rocková opera: *Zpívání v dešti*, *West Side Story*. *Jesus Christ Superstar*. Horor: **Roman Polanski**. **William Friedkin**: *Vymítač ďábla* (1973). Sci-fi: **Stanley Kubrick**: *2001: vesmírná odysea* (1968), *Mechanický pomeranč* (1970). **Steven Spielberg**: *Blízká setkání třetího druhu* (1977), *E. T.* (1982). **George Lucas**: *Hvězdné války*, **Ridley Scott**: *Vetřelec* (1979), *Blade Runner* (1982).

XXXV. Nový Hollywood

Steven Spielberg, George Lucas, F. F. Coppola: *Kmotr, Rozhovor* (1974), *Apokalypsa* (1979).
Martin Scorsese: *Taxikář* (1976), *Poslední pokušení Krista* (1988), *Vlk z Wall Street* (2013).
Woody Allen, Robert Altman, Oliver Stone, David Lynch, Spike Lee.

XXXVI. Americký podzemní a nezávislý film

John Cassavetes, Andy Warhol. Dennis Hopper: *Bezstarostná jízda* (1969). **Jim Jarmusch:** *Podivnější než ráj* (1982), **bratři Coenové.**

XXXVII. Polský film morálního neklidu

Krzysztof Zanussi: *Iluminace* (1972), *Ochranné zbarvení* (1976), **Krzysztof Kieślowski:** *Amatér* (1979).

XXXVIII. Africký film

Sembéne Ousmane: *Xala* (1974), **Sulejman Cissé:** *Světlo* (1987).

XXXIX. Rozkvět východoasijského filmu (1988–)

Čína: pátá generace: **Čang I-mou:** *Zavěste červené lucerny* (1991), **Čchen Kchaj-ke:** *Sbohem, má konkubíno* (1993). Tchaj-wan: **Hou Hsiao-sen.** Hongkong: filmy kung fu, **Bruce Lee, John Woo.**

Jižní Korea: **Jang Sun-woo, Im Kwon-taek, Kim Ki-duk, Park Chan-wook, Bong Joon-ho, Lee Chang-dong.**

XL. Kinematografie islámských zemí

Turecko: **Yilmaz Güney:** *Stádo* (1979), *Cesta* (1982), **Nuri Bilge Ceylan:** *Tenkrát v Anatolii* (2011), *Zimní spánek* (2014).

Írán: **Abbás Kiárostamí, Mohsen Machmalbáf, Samira Machmalbáfová, Asghar Farhadí:** *Rozchod Nadera a Simin* (2011).

XLI. Evropský film po roce 1989

Obrana před hollywoodskou nadvládou, podpůrné fondy, koprodukce. Francouzské „neobaroko“ (cinéma du look): **Jean-Jacques Annaud, Luc Besson.** Nová spiritualita: **Krzysztof Kieślowski.** Dogma 95: **Lars von Trier:** *Prolomit vlny* (1996), *Antikrist* (2009), *Melancholia* (2011), *Nymfomanka* (2013). Další autorské osobnosti: **Theo Angelopoulos, Aki Kaurismäki, Andrej Zvjagincev:** *Návrat* (2003), *Leviatan* (2014).

XLII. Světový film po roce 1989

Global cinema. World cinema. Mainstream x Independents. Distribuční strategie. Multiplexy. Nové formy šíření: DVD, Blu-ray, satelitní TV, kabelová TV. Divácké subkultury. Kultovní film. Festivaly, festivalový okruh. **James Cameron:** *Titanic* (1997, 2012) *Avatar* (2009). **Alfonso Cuarón:** *Gravitace* (2013).

XLIII. Rumunská nová vlna (2001 -)

Cristi Puiu: *Smrt pana Lazaresca* (2005), *Sieranevada* (2016), **Cristian Mungiu:** *4 měsíce, 3 týdny a dva dny* (2007), *Na druhé straně kopců* (2013), *Zkouška dospělosti* (2016), **Radu Jude:** *Aferim!* (2015), „*Je mi jedno, že se zapíšeme do dějin jako barbaři*“ (2018), *Smolný pich aneb Pitomý porno* (2021), **Corneliu Porumboiu, Radu Muntean.**

XLIV. Filmový neomodernismus

Pomalý film: **Aleksandr Sokurov, Béla Tarr, Bruno Dumont, Tsai Ming-liang, Carlos Reygadas, Lisandro Alonso, Cristi Puiu.**

XLV. Digitální revoluce a proměny filmové distribuce

Digitalizace kin. Digitální formáty (DCP), 3D. Internet. Broadcasting, downloading, streaming.